DAGBLAD VAN HET NOORDEN

05 mei 2017 , pag. 4

Mad Max op roeg zand

Het is de ruimte. De rare stilte van de vlakte achter Nieuw-Buinen. Zo'n plek, ver weg, aan de Zuidelijk Tweederdeweg, waar je de *dustbowl* tot aan de horizon kunt zien, daar wordt het voor regisseur Michael Helmerhorst interessant. Een gesprek over *Roegzand*, zijn derde voorstelling voor theatergroep Iemandsland. „Waar ruimte is, kan ik bouwen."

Inki de Jonge

Regisseur Michael Helmerhorst tijdens de repetities van *Roegzand* in Nieuw-Buinen. FOTO'S CORNÉ SPARIDAENS

Helmerhorst: „Locatietheater is geen toneel, het is geen Strindberg."

> Je slaat de hoek om, dan ineens zie je die wide-open spaces

> Ik ben vanaf mijn zeventiende geobsedeerd door film

Regisseur Michael Helmerhorst zit middenin een plas blauw licht op de eerste rij voor het podium en zet de microfoon aan zijn mond. „Waar blijven jullie!", roept hij naar zijn spelers. De acteurs en musici, onder wie Arno van der Heyden, Albert Secuur, Bert Hadders en zijn band de Nozems, hebben zich teruggetrokken achter het decor, dus is het podium leeg en dat is de bedoeling niet. Hij kijkt naar drummer Marcel Wolthof en dan achterom, naar videomapper Vincent Lublink: „Ik denk dat we de cue eerder moeten leggen, Vincent."

Hier, in deze immense landbouwschuur van de boeren Schipper, Elberse en Hospers, wordt gerepeteerd voor *Roegzand*, de derde voorstelling van het gezelschap Iemandsland. Volgende week vrijdag, 12 mei, is de première. Net als de eerste productie, *Iemandsland*, speelt *Roegzand* aan de Zuidelijk Tweederdeweg achter Nieuw-Buinen. Midden in het Mondengebied, waar het Nederlandse landschap op zijn overzichtelijkst is, tussen strak geploegde akkers die zich als een kaarsrecht breiwerk uitstrekken tot aan de einder – een land van recht en averecht, vooral averecht.

Helmerhorst weet nog hoe verbijsterd hij was, toen hier twee jaar geleden de auto's van het publiek maar af en aan bleven rijden. De voorstelling *Iemandsland* trok zoveel belangstellenden dat er meer voorstellingen werden ingelast. „Er kwamen ook zoveel mensen uit de contreien", zegt hij. „Ik was niet verbaasd dat ze naar de voorstelling kwamen, want die had kwaliteit, maar ik was verbaasd over dat het zo goed werkte. *Iemandsland* had zwarte humor, misschien speelde dat mee. *Roegzand* is ook een black comedy, maar anders, meer fantasierijk."

KOLCHOZ

Helmerhorst, Amsterdammer, stadsjongen, is gefascineerd door de Veenkoloniën. „Ik vind het ruimtelijk aspect fantastisch. Als je vanuit Exloo hier naartoe rijdt, je laat de schilderachtigheid achter je, je slaat de hoek om, dan ineens zie je die *wide-open spaces*. En dan mag je een voorstelling maken in een schuur met Russische kolchozafmetingen; prachtig. Die ruimte van het landschap vertaalt zich in onze producties." Verbaasd: „Dat was een subsidiezin!"

'Streekfiction' noemt Helmerhorst *Roegzand*, het stuk speelt in 2035 en handelt over een nederzetting waar de bewoners niet van plan zijn het veld te ruimen voor graaiers uit het westen, die als vliegen op de stroop op het door zandstormen geteisterde dorpje afkomen als daar een verborgen schat wordt aangetroffen.

Zandstormen! Een *dustbowl*! Helmerhorst, vroeger regisseur van locatietheatergezelschap Vis à Vis, heeft een fascinatie voor plekken, maar hij is ook een hartstochtelijk verzamelaar van 16mm-films, connaisseur van het film-noir genre en een groot liefhebber van slapstick. Het idee voor *Roegzand*, en het daaruit voortvloeiende scenario van Henri Overduin, wekte de cinefiel in hem. „Een stuk over de toekomst van gisteren. Ik zag onmiddellijk een *Mad Max*-landschap voor me, *Mad Max 2* weltevertaan, een verlaten landschap, alles onder het zand. En dan als tweede laag de achterblijvers, de verstokte overlevers, die ineens op een schat blijken te zitten... Ik zag het voor me, de verlaten vlaktes, de dustbowl, mensen die worstelen met dat zand. Bert Hadders, die de muzikale productie doet, heeft prachtige nummers geschreven, over het *zaand* dat tussen je oren zit, in je bilnaad kruipt."

SLAPSTICK

De film-noir, geschoten in zwart-wit, met scherpe slagschaduwen, harde teksten, levensgevaarlijke vrouwen en mannen die hopeloos in hun keuzes verstrikt raken; het genre is zijn inspiratiebron. Maar ook de slapstick beïnvloedt zijn regiestijl. „Ik ben vanaf mijn zeventiende geobsedeerd door film, en het ritme van de montage. Ik bekijk alles langs de lijn van beweging en dynamiek, ik werk vanuit het visuele. Niet vanuit een te bedachte dramaturgie, of een te diepe psychologie. Een goeie acteur zoekt een beweging, lopen, kijken. Zo hou ik erg van opera, van de benadering van tekst als muziek en ritme."

Het nog jonge theatergezelschap Iemandsland lijkt zijn drie voorstellingen te hebben gegroepeerd rond een thema: wie gaat weg, wie blijft? De fantasiewereld van kapitein Kolk, die in werkelijkheid niet verder durfde te varen dan de dichtstbijzijnde sluis, de verloren zoon in Iemandsland, die schoorvoetend terugkeerde naar zijn dorp waar alles was veranderd. „Het zijn stukken over mensen die hun onvoorwaardelijke liefde aan deze plek geven, er hun identiteit aan ontlenen. Trotse mensen die zeggen: *You can't move us. You can't fuck with us*. Stukken over antihelden zijn het, in het geval van *Roegzand* meerdere tegelijk." „Eh..." zegt een van de acteurs aarzelend, „Was dit nou goed zo?"

Ze hebben zojuist een scène gespeeld waarin ze collectief achteruit moeten lopen, maar Helmerhorst is nog niet tevreden. De blik moet anders. Langer naar voren gericht. Er moet meer spanning in. Het moet over.

Aan de andere kant van het gangpad zakt Erik Harteveld, ooit Kapitein Kolk, in een stoeltje. „Overnieuw", mompelt hij. Zo'n groot spektakelstuk betekent voor hem vooral wachten, zegt hij later, terwijl hij buiten een sigaretje rookt. Hij danst en zingt niet mee. „Ik ben de nachtkijker, ik sta voornamelijk in de toren."

Verderop staat Rob Elzenga, verantwoordelijk voor de special effects, een pvc-buis vol te laden met zand. „Dit moet een zandstorm worden", zegt hij en drukt op een knop. Poefff. Zand dwarrelt naar beneden. Het is nog geen dustbowl, maar wel het begin ervan.

SCHEEMDA

Hoe komt een Amsterdamse jongen, die op De Wallen woont tussen ratelende rolkoffertjes, voetbalsupporters en hardlopers, zo in de Veenkoloniën terecht? Die vraag leidt naar het jaar 2010. „Ik zat in Belgrado, om een workshop te geven, toen Ron Glasbeek van Stichting 't Peerd belde met de vraag of ik *Herstel van de Toekomst* wilde regisseren, in de leegstaande strokartonfabriek bij Scheemda. Ik rook door de telefoon al: zo'n gegeven op zo'n plek, dat gaat lukken. Locatietheater is geen toneel, het is geen Strindberg, hoewel ik erg gelukkig kan worden van een toneeltekst die als een stucwerk in elkaar grijpt, maar een productie als deze heeft een eigen logica en een eigen logistiek. Het decor, daar moeten de spelers van alle kanten uit kunnen komen, dus daar moeten trappen in, en een luikje, dan moet ik dat eerst uitproberen en zeggen: dit kan echt niet, zo flikkeren ze naar beneden."

Buiten rijdt een tractor het parkeerterrein op, langs de geparkeerde auto's van cast en crew, langs de ruimte met koffie en broodjes, langs twaalf blauwe stoeltjes die, voorover gekanteld, wachten op het moment dat ze binnen worden gezet. Aan de horizon, ver weg, zet iemand een kraan open en staan de akkers ineens vol witte waterdriehoekjes.

Het is voor Helmerhorst, zegt hij, van een ongeëvenaarde cinematografische schoonheid. „Die rare stilte van dit land", zegt hij. „De verlatenheid. De ruimte. En waar ruimte is, kan ik bouwen. Dan weet ik: nu wordt het interessant. Ik bedoel, Stadskanaal, dat is toch een waanzinnige plek? Ik heb een fascinatie voor outlaws. Ik zie de mensen in hun lintdorpen, en dan weet ik: hier gaat *Roegzand* over. Als je deze mensen wilt verdrijven, dan komen er heel ouwe rituelen naar boven. Val je ze aan, dan gaan ze zich verdedigen."

De voorstelling *Roegzand* is te zien van 9 mei tot en met 5 juni. Adres: Tweederdeweg Zuid 25, Nieuw-Buinen. Kaarten bestellen kan via www.iemandsland.com. Vragen over kaartverkoop? Bel 0599-631731 (kassa Theater Geert Teis, 's middags bereikbaar.)